

СЕРДЮК Є.В., СЕРДЮК В.П., БАЛИНЕЦЬ О.М.

ПОНЯТТЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ ПОВІТРЯНОМУ ПРАВІ

Стаття присвячена дослідженню понятійного апарату категорії іншомовного походження «імплементация» та схожих із нею вітчизняних термінів «адаптація»; «реалізація»; «введення». Проаналізовані їхня правова природа, суть змісту та юридичне значення, причини їх вживання у юридичній літературі. Трапляються пропозиції науковців про необхідність введення у вжиток терміна «національно-правова імплементація», під яким розуміється робота держави в особі уповноважених органів, що полягає в послідовному поєднанні правотворчої, правозастосовної та організаційно-виконавчої діяльності з метою включення норм міжнародного права до національної правової системи і забезпечення їх фактичної реалізації, що якнайповніше враховує всі складники сутності досліджуваного явища.

Узагальнення міжнародного та вітчизняного повітряного законодавства свідчить про те, що в них не вживається термін «імплементация», але його використання поширене в теорії, що викликає певні дискусії серед науковців та приводить до плутанини в зрозумілому та ефективному їх використанні теорією і практикою.

Аналізовані в статті вітчизняні законодавчі акти зокрема і чинний вітчизняний Повітряний кодекс широко та різнобічно закріплюють стандарти і рекомендаційну практику Міжнародної організації цивільної авіації, Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтролю), а також законодавство Європейського Союзу в галузі цивільної авіації, але не вживають поняття категорії «імплементация».

Автори дійшли законодавчо підтвердженого висновку, що буде правильним вживати у вітчизняному повітряному праві терміни «реалізація», «сумлінне дотримання договорів» та «обов'язковість їх виконання».

Дослідники переконані, що теорія та практика мають звертати увагу на обґрунтованість результатів дослідження вживання аналізованих термінів, які точніше та зрозуміліше виражають їх юридичну суть, законодавче призначення. Це виключатиме плутанину в теорії та закріплюватиме одноманітність термінології в повітряному праві.

Пошукові зусилля авторів спрямовані на вдосконалення взаємодії вітчизняного та міжнародного повітряного права та дієвого виконання Україною міжнародних зобов'язань.

Ключові слова: міжнародні договори, вітчизняне законодавство, адаптація, реалізація, адміністративне законодавство України.

The article is devoted to the research of the conceptual apparatus of the category of foreign origin “implementation” and similar domestic terms “adaptation”, “realization”, “introduction”. Their legal nature, content and legal significance are analyzed, reasons for their use in legal literature. There are proposals of scientists on the necessity of introducing the term “national-legal implementation”, which refers to the work of the state in the person of the authorized bodies, which consists in a consistent combination of

© СЕРДЮК Є.В. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін (Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»)

© СЕРДЮК В.П. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, господарського, адміністративного права та правоохоронної діяльності (Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»)

© БАЛИНЕЦЬ О.М. – магістрант (Інститут права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»)

law-making, enforcement and organizational-enforcement activities in order to include the rules of the international law and national law ensuring their actual implementation, which fully takes into account all the constituent entities of the phenomenon under study.

Generalization of international and domestic aviation law indicates that they do not use the term “implementation”, but its use is widespread in theory, which causes some debate among scientists and leads to confusion in the clear and effective use of theory and practice.

Domestic legislation, in particular, and the applicable Air Code, broadly and comprehensively, set out the standards and recommended practices of the International Civil Aviation Organization, the European Organization for the Safety of Air Navigation (Eurocontrol) and the European Union legislation in the field of civil aviation, but are not covered by the article “Implementation”.

The authors came to a legally confirmed conclusion that the terms in domestic air law would be correct: “implementation”; “Fair adherence to contracts” and “the obligation to comply”.

Researchers are convinced that theory and practice should pay attention to the validity of the results of the study of the use of the analyzed terms, which more accurately and clearly express their legal essence, legislative purpose. This will eliminate the existing confusion in theory and reinforce the uniformity of terminology in aviation law.

The search efforts of the authors are aimed at improving the interaction of domestic and international air law and the effective fulfillment of international obligations by Ukraine.

Key words: *international treaties, domestic legislation, adaptation, implementation, administrative legislation of Ukraine.*

Вступ. В Україні сформоване та діє повітряне право, основу якого становить Повітряний кодекс України, прийнятий у 2011 р. з урахуванням рекомендацій міжнародних інституцій та Міжнародної організації цивільної авіації (далі – ІКАО).

В юридичній літературі трапляються дискусії щодо суті та значення поняття іншомовної категорії «імплементация» та адаптації чи введення міжнародних норм у вітчизняне право взагалі і в повітряне право зокрема, яке тісно пов'язане з діяльністю ІКАО, співвідношення цього поняття з категоріями «реалізація», «адаптація», «введення». Ці питання досліджувалися такими вченими: К.В. Бережною, О.А. Радзівілл, В.В. Філатовим, Н.Р. Малишевою та іншими. Але науковці не вивчали юридичної суті та значення згаданої категорії в міжнародному та вітчизняному повітряному праві.

Постановка завдання. Мета роботи – проаналізувати поняття категорії іншомовного походження «імплементация» порівняно з вітчизняними поняттями «реалізація», «адаптація», «введення», дослідити стан їх вживання в міжнародних та вітчизняних законодавчих актах повітряного права, запропонувати необхідність унормування одного з цих термінів для подальшого удосконалення в законодавчих межах задля створення єдності, одноманітності термінології.

Результати дослідження. Однією з галузей міжнародного права є повітряне право, під яким розуміють систему норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права під час використання повітряного простору з метою здійснення міжнародних польотів і забезпечення їхньої безпеки.

Важливою особливістю сучасного світу є формування глобальної безпеки в авіації на підставі міжнародних договорів, яка має реалізуватися у вітчизняному повітряному праві та правозастосовчій практиці.

Чинний вітчизняний повітряний кодекс широко та різнобічно ураховує співробітництво з міжнародним повітряним правом, але не вживає поняття категорії «імплементация». Це свідчить про його самотність та підкреслює суверенітет держави.

Так, згідно зі ст. 11 ч. 3, ч. 4 Повітряного кодексу України, авіаційні правила України розробляються за стандартами і рекомендованою практикою Міжнародної організації цивільної авіації, нормативними актами Міжнародної асоціації повітряного транспорту, Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтролю), інших міжнародних авіаційних організацій та з урахуванням законодавства Європейського Союзу в галузі цивільної авіації.

Усі технічні терміни і визначення, що вживаються в цьому Кодексі та в нормативно-правових актах, прийнятих на його основі, тлумачаться відповідно до визначень, що містяться

в стандартах і рекомендованій практиці Міжнародної організації цивільної авіації, нормативних актах Міжнародної асоціації повітряного транспорту, Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтролю), а також з урахуванням законодавства Європейського Союзу в галузі цивільної авіації.

Авіаційні правила України можуть прийматися відповідно до структури документів Європейського Союзу [1, с. 23]. Тобто основний закон повітряного права закріплює формування вітчизняного повітряного права відповідно до стандартів і рекомендованої практики Міжнародної організації цивільної авіації та Європейської організації з безпеки аеронавігації (Євроконтролю), а також з урахуванням законодавства Європейського Союзу в галузі цивільної авіації.

Відповідно до ст. ст. 8, 15 ч. 1, 2 ЗУ Закону України «Про міжнародні договори» згода України на обов'язковість для неї міжнародного договору може надаватися шляхом підписання, ратифікації, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору.

Згода України на обов'язковість для неї міжнародного договору може надаватися й іншим шляхом, про який домовилися сторони.

Чинні міжнародні договори підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права.

Згідно з принципом сумлінного дотримання міжнародних договорів Україна виступає за те, щоб й інші сторони міжнародних договорів неухильно виконували свої зобов'язання за цими договорами [3, с. 8, 12].

Отже, Закон не вживає жодного досліджуваного нами терміна та закріплює поняття «сумлінне дотримання договорів» та «обов'язковість їх виконання».

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 16 серпня 1999 р. № 1496 «Про концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 15.05.2003 р.) механізм адаптації законодавства передбачає впровадження адаптованого законодавства, яке є найважливішим для відповідних структур і розроблення дієвих механізмів професійного рівня та технічного оснащення працівників органів виконавчої влади, запровадження ефективного механізму судового захисту прав та інтересів учасників правовідносин, які виникають на основі цих норм [4, с. 1].

Цей вітчизняний підзаконний акт вживає термін «адаптація», що може бути підставою для використання його в законодавстві, теорії і практиці авіації.

Згідно зі ст. 12 Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р., кожна Договірна держава зобов'язується підтримувати максимально можливу однаковість власних правил у цій сфері маневрування і правил, які встановлюються час від часу на підставі цієї Конвенції. Кожна Договірна держава зобов'язується співпрацювати в забезпеченні максимально можливого ступеня однаковості правил, стандартів, процедур і організації, що стосуються повітряних суден, персоналу, повітряних трас і допоміжних служб, з усіх питань, в яких така однаковість сприятиме аеронавігації, і вдосконалювати її.

Відповідно до ст. 26 цієї Конвенції у разі події з повітряним судном однієї Договірної держави, яка сталася на території іншої Договірної держави і спричинила смерть або серйозні тілесні ушкодження, держава, на території якої сталася подія, призначає розслідування обставин події згідно з процедурою, яка може бути рекомендована Міжнародною організацією цивільної авіації, наскільки це допускає її законодавство.

Згідно зі ст. 37 цієї ж Конвенції, кожна Договірна держава зобов'язується співпрацювати в забезпеченні максимально можливого рівня однаковості правил, стандартів, процедур і організації, що стосуються повітряних суден, персоналу, повітряних трас і допоміжних служб, з усіх питань, в яких така однаковість сприятиме аеронавігації, і вдосконалювати її [5, с. 1].

Монреальська аеронавігаційна конференція (AN-Conf/12), яка відбувалася з 19 по 30 листопада 2012 р., визначила своєю основною метою прагнення домогтися консенсусу, заручитися зобов'язаннями і сформулювати рекомендації щодо реалізації гармонізованої глобальної аеронавігаційної системи для міжнародної цивільної авіації та оптимального використання можливостей в області технологій і вдосконалення програм роботи для досягнення загальних глобальних цілей [6, с. 1].

Отже, міжнародні повітряні правові акти вживають словосполучення «держава зобов'язується», «заручитися зобов'язаннями» та «реалізація», а не терміни «імплементация», «корпорация», «адаптація».

Згідно з п. 48 розділу 3 «Зв'язок між правом міжнародним і правом національним» дослідження Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) від 18 березня

2016 р. принцип правовладдя не нав'язує вибору між моністичною та дуалістичною системами, проте принцип *pacta sunt servanda* застосовується безвідносно до національного підходу в питанні співвідношення внутрішнього і міжнародного права. У будь-якому разі цілковита реалізація міжнародного права в національній системі є критично важливою. Коли міжнародне право є частиною національного права, воно є зобов'язальним у значенні, як це окреслено в попередньому параграфі стосовно ієрархічної вищості приписів права (П.А.2). Втім це не означає, що воно завжди повинно мати верховенство над конституцією або звичайним законодавством [7, с. 1].

Цей європейський правовий акт вживає терміни «реалізація» та «зобов'язальне значення», яке не завжди повинно мати верховенство над конституцією або звичайним законодавством.

Отже, аналіз чинного міжнародного та вітчизняного повітряного права дає підстави для висновку, що вони співіснують на узгоджених демократичних, рівноправних, паритетних принципах без ознак імперативності та адміністрування, а деякі європейські правові акти вживають вітчизняні вирази «реалізація» та «зобов'язальне значення».

Такий висновок підтверджується історичними, правовими міжнародними і вітчизняними актами, що врегульовують аеронавігаційні правила.

Історія міжнародного правового врегулювання повітряного транспорту розпочалася у 1910 р. На Міжнародній конференції з аеронавігації була прийнята концепція, що держави володіють суверенітетом над своїм повітряним простором і мають його реалізувати; вона стала основою для правового регулювання повітряного транспорту.

Першим міжнародним актом у сфері міжнародного повітряного права стала Паризька конвенція про регулювання повітряної навігації 1919 р. Кожна Договірна держава зобов'язувалася надавати в мирний час повітряним суднам інших Договірних держав свободу нешкідливих польотів (*passage Inoffensif*) над своєю територією, за умов дотримання положень, викладених в Паризькій конвенції [8, с. 1].

За електронним перекладачем, імплементація (лат. *impleo* – «наповнюю», «виконую», англ. *implementation* – реалізація) – здійснення, виконання державою міжнародних правових норм. У міжнародному договорі також може бути передбачена необхідність видання закону чи іншого акта для його здійснення [9, с. 1]. Тобто переклад іншомовного слова «імплементація» відповідає суті україномовного слова «реалізація» чи «виконання», «наповнення» і не потребує обов'язкового вживання у вітчизняному законодавстві.

Відповідно до Тлумачного словника української мови, імплементація – 1) здійснення, виконання державою міжнародних правових норм. Фактичне здійснення міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні шляхом трансформації міжнародно-правових норм у національні закони та підзаконні акти; 2) введення результатів референдумів у конституцію держави [10, с. 1].

К.В. Бережна, аналізуючи доктринальні підходи до визначення сутності категорії «імплементація» пропонує вживати термін «національно-правова імплементація», під якою необхідно розуміти роботу держави в особі вповноважених нею органів, що полягає в послідовному поєднанні правотворчої, правозастосовної та організаційно-виконавчої діяльності з метою включення норм міжнародного права до національної правової системи і забезпечення їх фактичної реалізації [11, с. 1].

У сучасному міжнародному та вітчизняному повітряному законодавстві термін «імплементація» не вживається. Вживаються терміни «реалізація», «сумлінне дотримання договорів», «обов'язковість їх виконання».

Висновки. Видається слушним вживання у вітчизняному та міжнародному повітряному праві термінів «реалізація», «сумлінне дотримання договорів» та «обов'язковість їх виконання».

Дослідники переконані, що теорія та практика мають звертати увагу на обґрунтованість результатів дослідження вживання аналізованих термінів, які точніше та зрозуміліше виражають їхню юридичну суть, законодавче призначення. Це виключатиме плутанину в теорії та закріплюватиме одноманітність термінології в повітряному праві.

Список використаних джерел:

1. Повітряний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 48-49. Ст. 536. Документ 3393-VI, чинний у редакції від 20.10.2019 р. (ч. 3,4,7 ст. 11).
2. Закон України «Про міжнародні договори України». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 50. Ст. 540 {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1323-VII від 05.06.2014 р. *ВВР*. 2014. № 34. Ст. 1166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>}.

3. Про концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Постанова Кабінету Міністрів від 16 серпня 1999 р. № 1496 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 716 (716-2003-п) від 15.05.2003 р.).

4. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (Чиказька конвенція) 1944 р., Документ 995_038, чинний. Редакція від 01.10.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038.

5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. Документ 995_118, чинний. Приєднання від 14.04.1986 р., підстава – 2077-XI. Набрання чинності для України міжнародного договору відбулось 13.06.1986 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118.

6. Монреальська дванадцята Аеронавігаційна конференція (AN-Conf/12) з 19 по 30 листопада 2012 р. URL: https://www.icao.int/Meetings/anconf12/Pages/RU_Twelfth_Air_Navigation_Conference.aspx?Paged=TRDB.

7. Страсбург, 18 березня 2016 р. CDL-AD(2016)007 Дослідження No 711/2013. Європейська комісія за демократію через право (Венеційська комісія) Мірило Правовладя. Ухвалено Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11-12 березня 2016 р.) Схвалено Комітетом міністрів (на рівні їх заступників) на 1263-му засіданні (6-7 вересня 2016 р.). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2016\)007-ukr.c.17](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2016)007-ukr.c.17).

8. Перекладач. URL: <https://www.google.com/search?client=firefox-b>

9. Словник.ua. Містить тлумачний словник української мови. URL: <https://www.slovnuk.ua/index.php?swrd=імплементация>.

10. Раскалей М.В. Деякі аспекти багатостороннього регулювання відносин. *Журнал Верховної Ради України «Віче»*. 2011. № 14. С. 1. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2112/>.

11. Бережна К.В. Імплементация норм права Європейського Союзу в адміністративне законодавство України: концептуальні проблеми. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Випуск 5(14). URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v5_2016/11.pdf.

УДК 378.311(477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.4-2.36>

СІРА А.В.

ПРИРОДА ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРУПЦІЄЮ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті здійснено дослідження природи правопорушень, пов'язаних із корупцією у сфері земельних відносин як із позиції різних наукових поглядів, так і визначення, представленого в нормативній площині.

Йдеться про те, що нині Україна зіштовхнулася із низкою серйозних проблем, серед яких значне місце посідає поширення правопорушень, пов'язаних із корупцією. Наявність корупції постає істотною загрозою розвитку демократизму, верховенству права та формуванню громадянського суспільства. Особливо гостро на цьому тлі виділяється сфера земельних відносин, оскільки саме вона є стратегічною для держави. Актуалізується ця проблема у зв'язку з проведенням земельної реформи та подальшим упровадженням вільного ринку землі.

Зазначено, що наслідком адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією у земельній сфері, як порушень конкретних природних і юридично закріплених прав є завдання правопорушником шкоди не лише фізичним та юридичним особам, державі, територіальним громадам, але й природному ресурсу загалом – землі, а також суспільно-правовим відносинам, пов'язаним із нею. Відповідно, шкода, заподіяна вчиненням такого порушення, може мати як матеріальний, так і моральний характер. Власне саме тому не варто недооцінювати суспільну

© СІРА А.В. – аспірант кафедри адміністративного та фінансового права (Національний університет біоресурсів і природокористування України)